

CUPRINS

ARGUMENT	25
----------------	----

TITLUL I

Noțiuni generale privind dreptul penal

Capitolul I - Dreptul penal ca ramură de drept și știința dreptului penal

Secțiunea I - Dreptul penal ca ramură de drept

1.Noțiunea dreptului penal	27
2.Necesitatea dreptului penal.....	28
3. Obiectul dreptului penal	28
4. Caracterele dreptului penal	29
4.1. Caracterul autonom al dreptului penal	29
4.2. Caracterul unitar al dreptului penal.....	30
4.3. Caracterul de drept public	31
5. Scopul dreptului penal.....	31
6. Locul dreptului penal în sistemul dreptului.....	32
6.1. Legătura cu dreptul constituțional.....	32
6.2. Legătura cu dreptul procesual penal.....	33
6.3. Legătura cu dreptul execuțional penal	33
6.4. Legătura cu dreptul administrativ.....	34
6.5. Legătura cu dreptul civi.....	34
6.6. Legătura cu dreptul familiei	34
6.7. Legătura cu dreptul comercial.....	34

Secțiunea a II-a - Știința dreptului penal

1. Dreptul penal ca ramură a științelor juridice	34
1.1. Noțiune.....	34
1.2. Obiectul științei dreptului penal	35
1.3. Sarcinile științei dreptului penal.....	35
2. Legăturile științei dreptului penal cu alte științe.....	36
2.1. Legătura cu știința dreptului procesual penal.....	36
2.2. Legătura cu criminologia	36
2.3. Legătura cu criminalistica.....	36
2.4. Legătura cu medicina legală.....	36
2.5. Legătura cu psihiatria.....	37

Capitolul II - Principiile fundamentale ale dreptului penal

Secțiunea I - Noțiunea și sistemul principiilor fundamentale

1. Noțiunea	37
2. Sistemul principiilor fundamentale	38

Secțiunea a II-a - Prezentarea principiilor fundamentale

1. Principiul legalității încriminării și sancțiunilor de drept penal.....	38
--	----

1.1. Legalitatea încriminării	39
1.2. Legalitatea sancțiunilor de drept penal	40
2. Principiul caracterului personal al răspunderii penale	42
2.1. Noțiune și caracterizare	42
2.2. Conținut	42
3. Infracțiunea este unicul temei al răspunderii penale	43
4. Principiul individualizării sancțiunilor de drept penal	43
4.1. Noțiune și caracterizare	43
4.2. Formele de individualizare.....	44
4.3. Individualizarea administrativă.....	45
5. Principiul umanismului dreptului penal.....	45

TITLUL II

Legea penală

Capitolul I - Izvoarele dreptului penal

Secțiunea I - Considerații generale

1. Noțiunea de izvor al dreptului penal	47
2. Legea penală	47

Secțiunea a II-a - Principalele izvoare ale dreptului penal

1. Constituția ca izvor de drept penal	48
2. Legea organică ca izvor al dreptului penal	48
3. Ordonanțele de Urgență ale Guvernului	50
4. Izvoarele internaționale	50
4.1. Izvoarele internaționale directe.....	51
4.2. Izvoarele internaționale indirecte	51
5. Actele juridice ale Uniunii Europene – izvoare de drept penal	51

Secțiunea a III-a - Clasificarea legilor penale

1. După întinderea domeniului de reglementare legile penale pot fi:	53
2. După durata de aplicare legile penale pot fi cu durată nedeterminată sau permanente și legi cu durată determinată sau temporare	54
3. După caracterul lor legile penale pot fi ordinare și excepționale	54

Secțiunea a IV-a - Normele juridice penale

1. Noțiunea normei juridice penale.....	55
2. Structura normei penale	55
3. Clasificarea normelor penale	56
3.1. După conținutul și sfera de incidență.....	56
3.2. După conținutul conduitei pe care o prescriu.....	56
3.4. După elementele care se regăsesc în structura unei anumite norme.....	57

Secțiunea a V-a - Interpretarea legii penale

1. Noțiunea și obiectul interpretării legii penale	61
2. Necesitatea interpretării legii penale	61
3. Formele de interpretare.....	61
3.1. Interpretarea legală sau autentică.....	61
3.2. Interpretarea judiciară.....	62

4. Metodele de interpretare.....	63
4.1. Interpretarea literală sau gramaticală.....	63
4.2. Interpretarea istorico-juridică.....	63
4.3. Interpretarea logico-sistematică.....	64
4.4. Interpretarea teleologică.....	64
5. Rezultatele și limitele interpretării.....	65
5.1. Interpretarea declarativă.....	65
5.2. Interpretarea restrictivă.....	65
5.3. Interpretarea extensivă.....	65
5.4. Limitele interpretării.....	65
Capitolul II - Raportul juridic penal și faptele penale	
Secțiunea I - Raportul juridic penal	
1. Noțiune.....	66
2. Elementele raportului juridic penal.....	66
2.1. Subiecții raportului juridic penal.....	66
2.2. Conținutul raportului juridic penal.....	67
2.3. Obiectul raportului juridic penal.....	68
3. Durata raportului juridic penal.....	68
3.1. Nașterea raportului juridic penal.....	68
3.2. Desfășurarea raportului juridic penal.....	69
3.3. Modificarea raportului juridic penal.....	69
3.4. Stingerea raportului juridic penal.....	70
4. Raportul juridic penal și raportul juridic procesual penal.....	70
Secțiunea a II-a - Faptele juridice penale	
1. Noțiune.....	71
2. Clasificarea faptelor juridice penale.....	71
2.1. Faptele juridice penale constitutive.....	71
2.2. Faptele juridice penale modificatoare.....	71
2.3. Faptele juridice penale extinctive.....	72
Capitolul III - Aplicarea legii penale	
Secțiunea I - Aplicarea legii penale în timp	
1. Considerații generale.....	72
2. Principiile care guvernează aplicarea legii penale în timp.....	73
2.1. Activitatea legii penale.....	73
2.2. Neretroactivitatea legii penale.....	80
2.3. Extraactivitatea legii penale.....	81
2.4. Aplicarea legii penale mai favorabile.....	85
Secțiunea a II-a - Aplicarea legii penale în spațiu	
1. Considerații generale.....	93
2. Aplicarea legii penale faptelor săvârșite pe teritoriul României.....	94
2.1. Principiul teritorialității legii penale.....	94
2.2. Noțiunea de teritoriu.....	94
2.3. Noțiunea de infracțiune săvârșită pe teritoriul României.....	95
2.4. Excepții de la principiul teritorialității.....	96
3. Aplicarea legii penale române unor infracțiuni săvârșite în străinătate.....	100
3.1. Considerații generale.....	100

3.2. Principiul personalității legii penale.....	100
3.3. Principiul realității legii penale	101
3.4. Principiul universalității legii penale.....	103
4. Cooperarea judiciară internațională în materie penală	104
4.1. Necesitatea cooperării judiciare internaționale în materie penală	104
4.2. Forme ale cooperării internaționale în materie penală	107
4.3. Cooperarea României pe plan internațional privind combaterea fenomenului infracțional.	107
5. Extrădarea	109
5.1. Noțiunea și natura juridică a extrădării	109
5.2. Felurile extrădării	110
5.3. Condițiile extrădării.....	111

TITLUL III **Infracțiunea**

Capitolul I - Teoria generală a infracțiunii

Secțiunea I - Considerații generale

1. Infracțiunea – instituție fundamentală a dreptului penal	116
2. Definiția infracțiunii	116

Secțiunea a II-a - Trăsăturile esențiale ale infracțiunii

1. Prevederea faptei de legea penală	117
2. Vinovăția	118
2.1. Noțiune.....	118
2.2. Formele vinovăției	119
3. Caracterul nejustificat al faptei prevăzute de legea penală	125
4. Caracterul imputabil al faptei prevăzută de legea penală	126

Capitolul II - Structura infracțiunii

Secțiunea I - Considerații generale.....

Secțiunea a II-a - Condiții preexistente infracțiunii

1. Obiectul infracțiunii	127
1.1. Noțiune	127
1.2. Formele obiectului infracțiunii	128
2. Subiecții infracțiunii	129
2.1. Subiectul activ al infracțiunii	129
2.2. Subiectul pasiv al infracțiunii	133

Secțiunea a III-a - Conținutul infracțiunii

1. Noțiune.....	134
2. Structura conținutului infracțiunii	135
3. Clasificarea conținuturilor de infracțiune	135
3.1. După gravitate	136
3.2. După structura condițiilor.....	136
3.3. După variantele de încriminare.....	137
3.4. După formele infracțiunii	137
4. Latura obiectivă a infracțiunii	137
4.1. Noțiune.....	137

4.2. Elementul material.....	137
4.3. Urmarea imediată.....	139
4.4. Legătura de cauzalitate.....	141
4.5. Alte elemente din structura laturii obiective	143
5. Latura subiectivă a infracțiunii	143
5.1. Noțiune.....	143
5.2. Structura laturii subiective	144

Capitolul III - Formele infracțiunii intenționate

Secțiunea I - Fazele de desfășurare a infracțiunii intenționate

1. Noțiune.....	146
2. Faza internă	147
3. Faza externă.....	148
4. Formele infracțiunii intenționate în raport de fazele de desfășurare	148

Secțiunea a II-a - Actele de pregătire

1. Noțiune.....	149
2. Clasificarea actelor de pregătire	149
3. Condițiile actelor de pregătire.....	149
4. Sancționarea actelor de pregătire	150

Secțiunea a III-a - Tentativa

1. Definiție	152
2. Condițiile de existență a tentativei	152
3. Factorii tentativei	155
3.1. Obiectul tentativei	155
3.2. Subiectul tentativei	155
4. Conținutul tentativei	156
4.1. Latura obiectivă.....	156
4.2. Latura subiectivă.....	157
5. Infracțiuni la care nu este posibilă tentativa.....	157
5.1. Imposibilitatea tentativei datorată elementului subiectiv	157
5.2. Imposibilitatea tentativei datorată elementului material	158
6. Formele tentativei.....	159
6.1. Tentativa întreruptă sau neterminată	159
6.2. Tentativa terminată, perfectă sau fără efect.....	160
6.3. Tentativa absolut improprie	160
6.4. Fapta putativă.....	161
7. Încriminarea și sancționarea tentativei	161
7.1. Încriminarea tentativei	161
7.2. Sancționarea tentativei	162
8. Cauzele de nepedepsire a tentativei	162
8.1. Considerații generale.....	162
8.2. Desistarea	163
8.3. Împiedicarea producerii rezultatului	164
8.4. Efectele desistării și ale împiedicării producerii rezultatului.....	166

Secțiunea a IV-a - infracțiunea consumată

1. Noțiune.....	166
2. Momentul consumării infracțiunii.....	167
3. Epuizarea infracțiunii.....	167

Capitolul IV - Unitatea și pluralitatea de infracțiuni

Secțiunea I - Considerații generale privind unitatea

și pluralitatea de infracțiuni..... 169

Secțiunea a II-a - Unitatea de infracțiune

1. Noțiune.....	170
2. Felurile unității de infracțiune.....	170
3. Unitatea naturală de infracțiune.....	170
3.1. Noțiune.....	170
3.2. Formele unității naturale de infracțiune	170
4. Unitatea legală de infracțiune.....	175
4.1. Noțiune.....	175
4.2. Formele unității legale de infracțiune.....	175

Secțiunea a III-a - Pluralitatea de infracțiuni

1. Noțiune și caracterizare	187
2. Formele pluralității de infracțiuni	188
3. Concursul de infracțiuni.....	189
3.1. Noțiune.....	189
3.2. Condițiile de existență ale concursului de infracțiuni.....	189
3.3. Formele concursului de infracțiuni	191
3.4. Sancționarea concursului de infracțiuni.....	197
3.5. Recidiva.....	201
3.6. Pluralitatea intermediară	213
3.7. Pedepsele complementare, pedepsele accesorii și măsurile de siguranță în caz de pluralitate de infracțiuni	214

Capitolul V - Cauzele justificative

Secțiunea I - Considerații generale privind cauzele justificative

1. Noțiune și caracterizare	215
2. Clasificarea cauzelor justificative.....	216
3. Efectele cauzelor justificative	217

Secțiunea a II-a - Legitima apărare

1. Noțiune și caracterizare	217
2. Condițiile legitimei apărări	218
2.1. Condițiile atacului.....	218
2.2. Condițiile apărării.....	224
3. Legitima apărare prezumată.....	227
4. Efectele legitimei apărări	229
5. Legitima apărare în jurisprudența CEDO	230

Secțiunea a III-a - Starea de necesitate

1. Noțiune și caracterizare	231
2. Condițiile stării de necesitate	232
2.1. Condițiile privind pericolul.....	232
2.2. Condițiile acțiunii de salvare.....	235
3. Efectele stării de necesitate	236
4. Asemănări și deosebiri între legitima apărare și starea de necesitate.....	236
4.1. Asemănări.....	236
4.2. Deosebiri	236

Secțiunea a IV-a - Exercițarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații	
1. Considerații generale.....	237
2. Exercițarea unui drept.....	238
2.1. Noțiune și caracterizare	238
2.2. Condiții	238
3. Îndeplinirea unei obligații impusă de autoritatea competentă	239
3.1. Noțiune și caracterizare	239
3.2. Condiții	240
4. Efecte	241
Secțiunea a V-a - Consimțământul persoanei vătămate	
1. Noțiune și caracterizare	241
2. Reglementarea consimțământului persoanei vătămate în noul Cod penal.....	242
2.1. Condițiile de valabilitate ale consimțământului persoanei vătămate	242
2.2. Efecte.....	245
Capitolul VI - Cauzele de neimputabilitate	
Secțiunea I - Considerații generale.....	245
Secțiunea a II-a - Constrângerea fizică	
1. Noțiune și caracterizare	247
2. Condițiile constrângerii fizice.....	248
3. Efectele constrângerii fizice.....	249
Secțiunea a III-a - Constrângerea morală	
1. Noțiune și caracterizare	249
2. Condițiile constrângerii morale	250
3. Efectele constrângerii morale.....	252
Secțiunea a IV-a - Excesul neimputabil	
1. Noțiune și caracterizare	252
2. Depășirea limitelor legitimei apărări	253
3. Depășirea limitelor stării de necesitate.....	254
4. Efectele excesului neimputabil.....	255
Secțiunea a V-a - Minoritatea făptuitorului	
1. Noțiune și caracterizare	255
2. Condițiile minorității făptuitorului.....	256
3. Efectele minorității	257
Secțiunea a VI-a - Iresponsabilitatea	
1. Noțiune și caracterizare	257
2. Condițiile stării de ireponsabilitate.....	259
3. Efectele ireponsabilității.....	260
Secțiunea a VII-a - Intoxicația	
1. Noțiune și caracterizare	260
2. Felurile stării de intoxicație.....	261
3. Condițiile stării de intoxicație.....	261
4. Efectele stării de intoxicație	262

Secțiunea a VIII-a - Eroarea

1. Noțiune și caracterizare	262
2. Clasificarea erorii	264
3. Condițiile erorii de fapt.....	265
4. Efectele erorii de fapt	266
4.1. Efectele erorii de fapt principală	266
4.2. Efectele erorii de fapt secundară	266
5. Eroarea de drept.....	267
5.1. Eroarea de drept nepenal.....	267
5.2. Eroarea de drept penal	268

Secțiunea a IX-a - Cazul fortuit

1. Noțiune și caracterizare	269
2. Condițiile cazului fortuit	271
3. Efectele cazului fortuit	272

Capitolul VII - Pluralitatea de infractori

Secțiunea I - Considerații generale privind pluralitatea de infractori

1. Noțiune și caracterizare	272
2. Formele pluralității de infractori	272
2.1. Pluralitatea naturală	272
2.2. Pluralitatea constituită.....	273
2.3. Pluralitatea ocazională (participația penală)	274

Secțiunea a II-a - Participația penală

1. Noțiune.....	274
2. Natura juridică a participației.....	275
3. Condițiile participației penale	276
3.1. Săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală	276
3.2. Cooperarea mai multor persoane la săvârșirea faptei	277
3.3. Voința comună de a coopera la săvârșirea faptei.....	277
4. Felurile participației penale	278

Secțiunea a III-a - Formele participației penale

1. Autoratul și coautoratul	279
1.1. Autoratul (autorul)	279
1.2. Coautoratul (coautori)	280
2. Instigarea (instigatorul).....	284
2.1. Noțiune și caracterizare	284
2.2. Condițiile instigării.....	285
2.3. Formele instigării.....	287
3. Complicitatea (complicele).....	289
3.1. Noțiune și caracterizare	289
3.2. Condițiile complicității.....	290
3.3. Formele complicității.....	292

Secțiunea a III-a - Participația improprie

1. Noțiune și caracterizare	295
2. Modalitățile participației improprie	296
2.1. Modalitatea intenție și culpă.....	296
2.2. Modalitatea intenție și lipsa de vinovăție.....	297

Secțiunea a IV-a Pedeapsa în cazul participației	
1. Considerații generale.....	298
2. Pedeapsa în cazul participanților	300
2.1. Pedeapsa în cazul participației proprii.....	300
2.2. Pedeapsa în cazul participației impropriei	301
3. Circumstanțele personale și reale.....	301
3.1. Noțiuni.....	301
3.2. Circumstanțele personale.....	302
3.3. Circumstanțele reale	303
4. Împiedicarea săvârșirii infracțiunii.....	305
4.1. Noțiuni.....	305
4.2. Condițiile împiedicării săvârșirii infracțiunii	305
4.3. Efectele împiedicării săvârșirii infracțiunii	306

TITLUL IV Răspunderea penală

Capitolul I - Considerații generale privind răspunderea penală

Secțiunea I - Noțiunea de răspundere penală.....	307
---	------------

Secțiunea a II-a - Trăsăturile răspunderii penale

1. Temeiul răspunderii penale	308
2. Subiecții răspunderii penale.....	308
3. Conținutul răspunderii penale	309
4. Obiectul răspunderii penale	309

Secțiunea a III-a - Principiile răspunderii penale

1. Legalitatea răspunderii penale.....	310
2. Infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale	310
3. Personalitatea răspunderii penale	311
4. Umanismul răspunderii penale.....	311
5. Unicitatea răspunderii penale (ne bis in idem)	311
6. Inevitabilitatea răspunderii penale	312
7. Individualizarea răspunderii penale	312
8. Prescriptibilitatea răspunderii penale.....	312

Capitolul II - Cauzele care înlătură răspunderea penală

Secțiunea I - Considerații generale

1. Noțiune.....	313
2. Clasificarea cauzelor care înlătură răspunderea penală.....	313
2.1. Cauzele generale	313
2.2. Cauzele speciale.....	314

Secțiunea a II-a - Amnistia

1. Noțiune și reglementare.....	314
2. Natura juridică.....	315
3. Felurile amnistiei.....	315
3.1. După întinderea efectelor.....	315
3.2. După condițiile de acordare	316
3.3. După momentul intervenirii	316

4. Obiectul amnistiei	316
5. Efectele amnistiei	318
5.1. Amnistia antecondamnatorie.....	318
5.2. Amnistia postcondamnatorie.....	318
5.3. Limitele efectelor amnistiei.....	319
Secțiunea a III-a - Prescripția răspunderii penale	
1. Noțiune și reglementare.....	320
2. Termenele de prescripție a răspunderii penale	321
2.1. Durata termenelor de prescripție	321
2.2. Calcularea termenelor de prescripție.....	322
2.3. Întreruperea cursului prescripției.....	323
2.4. Suspendarea cursului prescripției.....	324
Secțiunea a IV-a - Lipsa plângerii prealabile	
1. Noțiune și reglementare.....	326
2. Natura juridică a plângerii prealabile	326
3. Condițiile plângerii prealabile	327
4. Efectele plângerii prealabile.....	329
Secțiunea a V-a - Retragera plângerii prealabile	
1. Noțiune și reglementare.....	330
2. Condițiile în care retragera plângerii prealabile înlătură răspunderea penală.....	330
Secțiunea a VI-a - Împăcarea părților	
1. Noțiune.....	331
2. Condițiile împăcării părților	332

TITLUL V Sancțiunile de drept penal

Capitolul I - Considerații generale privind sancțiunile de drept penal

Secțiunea I - Sancțiunile de drept penal

1. Noțiune și caracterizare	334
2. Caracterele sancțiunilor de drept penal.....	335
3. Cadru sancțiunilor în dreptul penal.....	335

Secțiunea a II-a - Principiile sancțiunilor de drept penal

1. Noțiune.....	336
2. Legalitatea sancțiunilor de drept penal.....	336
3. Umanismul sancțiunilor de drept penal.....	337
4. Revocabilitatea sancțiunilor de drept penal	337
5. Individualizarea sancțiunilor de drept penal	337
6. Personalitatea sancțiunilor de drept penal	338

Capitolul II - Pedepsele

Secțiunea I - Considerații generale privind pedepsele

1. Noțiune și caracterizare	338
2. Trăsăturile esențiale ale pedepsei	338

2.1. Pedeapsa este o măsură de constrângere	339
2.2. Pedeapsa este un mijloc de reeducare.....	339
2.3. Pedeapsa este un mijloc de constrângere statală.....	339
2.4. Pedeapsa este prevăzută de lege	339
2.5. Pedeapsa se aplică infractorului	339
2.6. Pedeapsa se aplică în scopul prevenirii săvârșirii de noi infracțiuni.....	339
3. Scopul și funcțiile pedepsei.....	340
3.1. Scopul pedepsei.....	340
3.2. Funcțiile pedepsei.....	340
4. Clasificarea pedepselor	341
4.1. După obiectul asupra căruia poartă sancțiunea	341
4.2. După gravitatea lor	342
4.3. După rolul și importanța atribuită pedepsei	342
4.4. După caracterul lor	342
5. Reglementarea pedepselor în noul Cod penal, pentru persoanele fizice	342
Secțiunea a II-a - Pedepsele principale aplicabile persoanelor fizice	
1. Considerații generale.....	343
2. Pedeapsa detențiunii pe viață.....	343
2.1. Noțiune și reglementare.....	343
2.2. Neaplicarea detențiunii pe viață	344
2.3. Înlocuirea detențiunii pe viață.....	344
3. Pedeapsa închisorii.....	345
4. Amenda	345
4.1. Noțiune și caracterizare	345
4.2. Stabilirea amenzii	346
4.3. Amenda care însoțește pedeapsa închisorii	346
4.4. Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii.....	347
4.5. Executarea pedepsei amenzii prin prestarea unei muncii neremunerate în folosul comunității.....	347
Secțiunea a III-a - Pedeapsa accesorie	
1. Noțiune și caracterizare.	348
2. Conținutul și modul de executare a pedepsei accesorii a interzicerii unor drepturi.....	349
2.1. Pedeapsa accesorie în cazul detențiunii pe viață	349
2.2. Pedeapsa accesorie în cazul închisorii.....	350
Secțiunea a IV-a - Pedepsele complementare	
1. Noțiune și caracterizare	351
2. Felurile pedepselor complementare.....	352
2.1. Interzicerea exercitării unor drepturi.....	352
2.2. Degradarea militară.....	358
2.3. Publicarea hotărârii de condamnare	359
Capitolul III - Măsurile de siguranță	
Secțiunea I - Considerații generale	
1. Noțiune și reglementare.....	359
2. Scopul măsurilor de siguranță.....	360
3. Condițiile generale în care se pot lua măsurile de siguranță	361

4. Categoriile măsurilor de siguranță	362
Secțiunea a II-a - Regimul măsurilor de siguranță	
1. Măsuri de siguranță cu caracter medical	362
1.1. Obligarea la tratament medical	363
1.2. Internarea medicală	364
2. Interzicerea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii	365
2.1. Noțiune și caracterizare	365
2.2. Condițiile de aplicare a măsurii de siguranță	365
3. Confiscarea specială	366
3.1. Noțiune și caracterizare	366
3.2. Condițiile generale pentru confiscarea specială	367
3.3. Categoriile de bunuri susceptibile de a fi supuse confiscării	367
3.4. Confiscarea prin echivalent	372
4. Confiscarea extinsă	373
4.1. Noțiune și caracterizare	373
Capitolul IV - Minoritatea	
Secțiunea I - Regimul răspunderii penale a minorilor	
1. Noțiune și caracterizare	377
2. Limitele răspunderii penale a minorilor	378
Secțiunea a II-a - Sistemul sancționator pentru minori	
1. Considerații generale	379
2. Regimul măsurilor educative neprivative de libertate	380
2.1. Stagiul de formare civică	380
2.2. Supravegherea	381
2.3. Consemnarea la sfârșit de săptămână	381
2.4. Asistarea zilnică	382
2.5. Obligații ce pot fi impuse minorului	382
2.6. Modificarea sau încetarea obligațiilor	383
2.7. Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate	383
3. Regimul măsurilor educative privative de libertate	383
3.1. Internarea într-un centru educativ	384
3.2. Internarea într-un centru de detenție	385
3.3. Schimbarea regimului de executare	387
Secțiunea a III-a - Dispoziții comune privind răspunderea penală a minorului	
1. Efectele cauzelor de atenuare și de agravare	387
2. Pluralitatea de infracțiuni	387
3. Descoperirea unor infracțiuni săvârșite în timpul minorității	388
4. Prescripția răspunderii penale a minorilor	388
5. Prescripția executării măsurilor educative	388
6. Efectele măsurilor educative	388
7. Minorul devenit major	388

Capitolul V - Individualizarea pedepselor**Secțiunea I - Considerații generale**

1. Noțiune.....	389
2. Cadrul legal	389
3. Formele individualizării pedepsei	390
3.1. Individualizarea legală.....	390
3.2. Individualizarea judiciară sau judecătorească	390
3.3. Individualizarea administrativă.....	390

Secțiunea a II-a - Individualizarea judiciară a pedepselor

1. Noțiune.....	391
2. Mijloacele și criteriile de individualizare.....	391
2.1. Mijloacele de individualizare judiciară.....	391
2.2. Criteriile generale de individualizare a pedepsei	391
3. Circumstanțele atenuante și circumstanțele agravante.....	392
3.1. Noțiune.....	392
3.2. Clasificarea circumstanțelor	392
4. Circumstanțe atenuante	393
4.1. Circumstanțe atenuante legale.....	394
4.2. Circumstanțe atenuante judiciare	398
4.3. Efectele circumstanțelor atenuante	399
5. Circumstanțele agravante.....	399
5.1. Noțiune.....	399
5.2. Conținutul circumstanțelor agravante	400
5.3. Efectele circumstanțelor agravante	405
5.4. Concursul între cauzele de atenuare sau de agravare	405

Secțiunea a III-a - Individualizarea judiciară a executării pedepselor

1. Considerații generale.....	406
2. Renunțarea la aplicarea pedepsei.....	406
2.1. Noțiune.....	406
2.2. Condițiile renunțării la aplicarea pedepsei	407
2.3. Avertismentul.....	407
2.4. Efectele renunțării la aplicarea pedepsei.....	407
3. Amânarea aplicării pedepsei.....	408
3.1. Noțiune.....	408
3.2. Condițiile amânării aplicării pedepsei	408
3.3. Termenul de supraveghere	409
3.4. Măsurile de supraveghere și obligațiile	409
3.5. Supravegherea	410
3.6. Modificarea sau încetarea obligațiilor	411
3.7. Revocarea amânării aplicării pedepsei	411
3.8. Anularea amânării aplicării pedepsei	411
3.9. Efectele amânării aplicării pedepsei.....	412
4. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere	412
4.1. Noțiune.....	412
4.2. Condițiile suspendării executării pedepsei sub supraveghere	412
4.3. Termenul de supraveghere	413
4.4. Măsurile de supraveghere și obligațiile	414
4.5. Supravegherea condamnatului	415

4.6. Modificarea sau încetarea obligațiilor	415
4.7. Revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere	415
4.8. Anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere	416
4.9. Efectele suspendării executării pedepsei sub supraveghere	416
5. Liberarea condiționată.....	417
5.1. Noțiune și caracterizare	417
5.2. Condițiile liberării condiționate	417
5.3. Măsurile de supraveghere și obligațiile impuse condamnatului	419
5.4. Supravegherea condamnatului	420
5.5. Modificarea sau încetarea obligațiilor	420
5.6. Revocarea liberării condiționate	420
5.7. Anularea liberării condiționate	421
5.8. Efectele liberării condiționate.....	421

Secțiunea a IV-a - Calculul duratei pedepselor

1. Noțiune.....	421
2. Durata executării	422
3. Computarea duratei măsurilor preventive privative de libertate- art. 72 C.pen.	422
4. Computarea pedepselor și măsurilor preventive executate în afara țării-art. 73 C.pen.....	422

Capitolul VI - Răspunderea penală a persoanei juridice

Secțiunea I - Considerații generale

1. Noțiune și caracterizare	423
2. Condițiile răspunderii penale a persoanei juridice	424
2.1. Persoanele juridice care pot răspunde penal.....	424
2.2. Persoanele juridice exceptate de la răspunderea penală.....	425
2.3. Infracțiunile care pot fi săvârșite de o persoană juridică.....	425
2.4. Persoanele fizice care pot antrena răspunderea persoanei juridice.....	426
2.5. Conținutul infracțiunii comise de persoana juridică	426
2.6. Cumulul de răspundere între persoana fizică și persoana juridică	428

Secțiunea a II-a - Pedepsele aplicabile persoanei juridice

1. Pedepsa principală aplicabilă persoanei juridice	429
2. Pedepsa complementară aplicabilă persoanei juridice	430
2.1. Dizolvarea persoanei juridice.....	430
2.2. Suspendarea activității persoanei juridice	431
2.3. Neaplicarea dizolvării sau suspendării activității persoanei juridice	432
2.4. Închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice.....	432
2.5. Interzicerea de a participa la procedurile de achiziții publice	433
2.6. Plasarea sub supraveghere judiciară.....	433
2.7. Afișarea sau publicarea hotărârii de condamnare	433
3. Procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice	434

Secțiunea a III-a - Dispoziții comune privind persoana juridică

1. Recidiva în cazul persoanei juridice	434
2. Atenuarea și agravarea răspunderii penale a persoanei juridice	435
3. Prescripția răspunderii penale și a executării pedepsei.....	435
3.1. Prescripția răspunderii penale	435

3.2. Prescripția executării pedepsei.....	435
4. Reabilitarea persoanei juridice.....	435
5. Efectele comasării și divizării persoanei juridice.....	436

TITLUL VI

Cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei ori care înlătură consecințele condamnării

Capitolul I - Cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei

Secțiunea I - Considerații generale.....	437
--	-----

Secțiunea a II-a - Grațierea

1. Noțiune.....	438
2. Felurile grațierii.....	438
3. Efectele grațierii.....	439
3.1. Efectele grațierii asupra pedepselor principale.....	439
3.2. Efectele grațierii asupra pedepselor accesorii, complementare și asupra măsurilor educative neprivative de libertate.....	440
3.3. Efectele grațierii asupra măsurilor de siguranță și asupra drepturilor persoanelor vătămate.....	440
3.4. Efectele grațierilor succesive.....	441

Secțiunea a III-a - Prescripția executării pedepsei

1. Noțiune.....	441
2. Termenele de prescripție a executării pedepsei.....	441
3. Întreruperea cursului prescripției executării pedepsei.....	442
4. Suspendarea cursului prescripției executării pedepsei.....	443
5. Efectele prescripției executării pedepsei.....	443

Capitolul II - Înlăturarea consecințelor condamnării prin reabilitare

Secțiunea I - Considerații generale privind reabilitarea

1. Noțiune și caracterizare.....	444
2. Trăsăturile reabilitării.....	444
3. Formele reabilitării.....	445

Secțiunea a II-a - Reabilitarea de drept

1. Noțiune.....	445
2. Condițiile reabilitării de drept.....	445
2.1. Condiții privind condamnarea.....	445
2.2. Condiții privind termenul de reabilitare.....	446
2.3. Condiții privind conduita condamnatului.....	446

Secțiunea a III-a - Reabilitarea judecătorească

1. Noțiune.....	446
2. Condițiile reabilitării judecătorești.....	447
2.1. Condiții cu privire la condamnare.....	447
2.2. Condiții cu privire la termenul de reabilitare.....	447
2.3. Condiții cu privire la conduita condamnatului.....	448
3. Efectele reabilitării.....	449

4. Reînnoirea cererii de reabilitare judecătorească.....	449
5. Anularea reabilitării.....	449
BIBLIOGRAFIE.....	451

ABREVIERI

alin. – alineat (ul)
apud – citat după
art. – articol (ul)
BC – Buletinul Casației
BJ – Buletinul Jurisprudenței
c. – contra
cap. – capitol
C.A. – Curtea de Apel
C.C – Curtea Constituțională
C.D. – Culegere de decizii. Tribunalul Suprem
CEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului
C.J.C.E – Curtea de Justiție a Comunităților Europene
CJ.U.E. – Curtea de Justiție a Uniunii Europene
C.civ. – Codul civil
C.pr.civ. – Codul de procedură civilă
C.pen. – Codul penal
C.pr.pen. – Codul de procedură penală
CPJP – Culegere de practică judiciară penală
C.S.M. – Consiliul Superior al Magistraturii
dec. – decizia
dec. civ. – decizia civilă
dec.pen. – decizia penală
dec. de îndr. – decizia de îndrumare
D.I.I.C.O.T. – Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism
D.L. – decret- lege
D.N.A. – Direcția Națională Anticorupție
ed. – ediția
Ed. - Editura
Etc. – et caetera (și celelalte)
H.G. – Hotărârea Guvernului
ICCJ – Înalta Curte de Casație și Justiție
ICCJ (SU) – Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite
înch. – încheierea
JN – Revista Justiția Nouă
JOCE/JOUE – Jurnalul Oficial al Comunităților Europene/Jurnalul Oficial al Uniunii Europene
Jud. – Judecătoria
LP – Revista Legalitatea populară
lit. – litera
M.Of. – Monitorul Oficial al României
n.n – nota noastră
noul C.pen. – noul Cod penal
nr. – număr(ul)
O.G. – Ordonanța Guvernului
O.U.G. – Ordonanța de Urgență a Guvernului
op.cit. – opera citată
p. – pagina
prg. – paragraf(ul)
pct. – punct(ul)

- pp. – paginile
- PL – Pro Lege
- Plen TS. – Plenul Tribunalului Suprem
- precit. – precitat (ă)
- RDP – Revista de drept penal
- RDPIC – Revue de droit pénal et de criminologie
- RIDP – Revue internationale de droit pénal
- RRD – Revista română de drept
- s.civ. – secția civilă
- s.mil. – secția militară
- s.pen. – secția penală
- sent. – sentința
- sent.civ. – sentința civilă
- sent.pen. – sentința penală
- SRI – Serviciul Român de Informații
- s.a. – și altele
- Trib. – Tribunalul
- TJ – Tribunalul județean
- T.Mil. – Tribunalul Militar
- T.M.B. – Tribunalul Municipiului București
- T.S. – Tribunalul Suprem
- UJ – Universul Juridic
- U.E. – Uniunea Europeană
- urm. – următoarele
- vs. – versus
- vol. – volumul

ARGUMENT

Au trecut mai bine de 8 ani de la apariția Dreptului penal general, în anul 2012, timp în care au intrat în vigoare Codul penal, Codul de procedură penală și alte acte normative în domeniul dreptului penal și am elaborat și publicat Dreptul penal special (2014), Dreptul procesual penal (2016), Infrațiuni contra securității naționale, în vol. V, G. Antoniu și T. Toader, Explicațiile noului Cod penal, Ed. Universul Juridic, București, 2016, pp.147-229, Dreptul penal european (2018) și Parchetul European (2019).

În aceeași perioadă au fost aduse modificări celor două coduri și au fost declarate neconstituționale unele dispoziții ale acestora.

Apoi, au apărut multe lucrări de referință în domeniul dreptului penal și s-au pronunțat soluții în practica judiciară, din care unele contradictorii, fiind reținute și menționate doar cele care s-au impus atât în literatura de specialitate, cât și în jurisprudență.

La elaborarea Dreptului penal general s-au avut în vedere lucrările de referință din dreptul intern și din dreptul comparat, jurisprudența Curții Constituționale, a ÎCCJ și a Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și opiniile exprimate de specialiști în domeniu.

Lucrarea se adresează studenților, masteranzilor și doctoranzilor de la facultățile de drept și științe administrative, însă poate fi utilă și pentru magistrați, avocați și alți specialiști în domeniul dreptului, mai ales prin evidențierea noilor opinii exprimate în doctrină și în jurisprudență, fiind avute în vedere actele normative recent apărute.

Autorul.

TITLUL I

Noțiuni generale privind dreptul penal

Capitolul I

Dreptul penal ca ramură de drept și știința dreptului penal

Secțiunea I

Dreptul penal ca ramură de drept

1.Noțiunea dreptului penal

Expresia „drept penal” desemnează atât dreptul penal ca ramură a sistemului de drept, cât și ramura științei juridice denumită astfel.

În accepțiunea cea mai largă, sintagma „drept penal” desemnează ramura dreptului pozitiv având ca obiect studiul reprimării de către stat a faptelor de natură a crea o tulburare intolerabilă pentru ordinea socială¹. Într-o expresie sintetică, dreptul penal este definit ca dreptul infracțiunii și al reacției sociale pe care o generează².

În literatura juridică au fost formulate și alte definiții³, fiecare autor încercând să surprindă trăsăturile esențiale ale dreptului penal și elementele sale de particularitate în raport cu alte ramuri de drept. Potrivit unor autori⁴, dreptul penal reprezintă un ansamblu de norme prin care statul interzice, sub sancțiunea unei pedepse, anumite comportamente (acțiuni sau inacțiuni) umane determinate. Alți autori, consideră că dreptul penal poate fi definit ca un ansamblu de norme juridice de drept public prin care sunt reglementate faptele ce constituie infracțiuni, precum și condițiile și consecințele angajării răspunderii în cazul comiterii acestor fapte⁵.

O analiză detaliată a fost făcută de reputatul profesor Vintilă Dongoroz⁶, care a evidențiat mai multe înțelesuri ale denumirii „drept penal” și anume: drept penal pozitiv, drept penal obiectiv și drept penal subiectiv, cu explicații pertinente pentru fiecare în parte.

Ca ramură a dreptului pozitiv, dreptul penal nu acționează ca un drept ideal sau ca un drept natural, ci ca un ansamblu de reguli, de norme scrise, de care sunt atașate sancțiuni ferme, pedepse. De altfel, denumirea de drept penal rezultă din

¹ G. Laverseur, A. Chavanne, J. Montreuil, B. Bouloc, *Droit pénal général et procédure pénale*, éd. 12, Éd. Dalloz, 1996, p. 1.

² J. Pradel, *Droit pénal général*, éd.21, Éd. Cujas, 2016, p. 18.

³ V. Păvăleanu, *Drept penal general*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 11.

⁴ F. Antolisei, *Manuale di diritto penale, Parte generale*, Giuffrè Editore, Milano, 2000, p. 3, apud F. Streteanu, *Tratat de drept penal (2008)*, *op.cit.*, p. 2.

⁵ F. Streteanu, *Tratat de drept penal. Partea generală*, vol. I, Editura C.H. Beck, București, 2008, p. 2.

⁶ V. Dongoroz, *Drept penal*, Reeditarea ediției din 1939, Asociația Română de Științe Penale, București, 2000, p. 21-24.

cuvântul latin „poena”, care înseamnă pedeapsă. S-a exprimat și opinia că dreptul penal este denumit și drept criminal¹, denumire ce provine de la cuvântul „crimen”, ce se traduce prin crimă. În realitate, fiecare denumire se referă doar la una din instituțiile fundamentale ale ramurii de drept, respectiv la pedeapsă ori la infracțiune. Denumirea „drept penal” s-a impus în timp, păstrându-și actualitatea și vigoarea, însemnând atât în sens juridic penal, cât și în sens obișnuit același lucru, o ramură distinctă a dreptului care reglementează o activitate specifică de apărare socială².

2. Necesitatea dreptului penal

Necesitatea dreptului penal este determinată de: necesitatea apărării valorilor sociale; existența fenomenului infracțional și necesitatea combaterii lui; necesitatea reglementării juridice a acțiunii de apărare a valorilor sociale³.

Fenomenul infracțional sau criminalitatea reprezintă totalitatea infracțiunilor săvârșite la un moment dat într-o societate determinată, care poate fi reală, aparentă și legală.

- Criminalitatea reală reprezintă totalitatea infracțiunilor săvârșite în societate, inclusiv necunoscute de organele judiciare;
- Criminalitatea aparentă cuprinde toate faptele penale care au ajuns la cunoștința organelor judiciare;
- Criminalitatea legală are în vedere toate infracțiunile pentru care instanțele judecătorești au pronunțat hotărâri definitive de condamnare.

Sfera de cuprindere a celor trei forme de criminalitate este diferită, prima fiind cea mai cuprinzătoare, iar ultima cea mai restrânsă.

3. Obiectul dreptului penal

Dreptul penal are un obiect de reglementare constituit din relațiile de conformare a membrilor societății, de respectare a prevederilor normelor penale, prin adevărată și voluntară față de acestea, iar în cazul nerespectării dispozițiilor penale, prin săvârșirea de infracțiuni, obiectul său îl constituie relațiile sociale de conflict născute între stat și infractori, în vederea tragerii la răspundere penală a celor care au încălcat normele penale și a obligării lor la suportarea consecințelor juridice născute din faptele penale săvârșite⁴.

În această concepție, dreptul penal reglementează două categorii de relații sociale: una de conformare sau de cooperare, care are în vedere relațiile sociale ce iau naștere în momentul intrării în vigoare a legii penale, când se impune o anumită conduită membrilor societății, respectată de marea lor majoritate și alta de conflict, care are în vedere încălcarea dispozițiilor legale, când se naște dreptul statului de a trage la răspundere penală pe cel în cauză și obligația acestuia de a suporta consecințele faptei sale, sens în care s-a pronunțat majoritatea autorilor⁵. Unii

¹ R. Merle, A. Vitu, *Traité de droit criminel*, Cujas, éd. 7, 1997, p. 93.

² C. Mitrache, în colab., *Drept penal român. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2019, p. 22.

³ C. Bulai, *Manual de drept penal, Partea generală*, Editura All, București, 1997, p. 2.

⁴ M. Zolyneak, M.I. Michinici, *Drept penal. Partea generală*, Editura Chemarea Iași, 1999, p. 9.

⁵ V. Dongoroz, *op.cit.* p. 28; C. Bulai, *op.cit.*, p. 3; C. Mitrache, în colab. (2019), *op.cit.*, p. 25; A. Boroi, *Drept penal. Partea generală*, Editura C.H. Beck, București, 2010, p. 3.

autori¹ au susținut că obiectul dreptului penal îl constituie relațiile care apar ca urmare a săvârșirii infracțiunilor, ceea ce provoacă în ultima instanță tragerea la răspundere penală și pedepsirea infractorilor. Acestei opinii i s-a reproșat că restrânge sfera dreptului penal doar la relațiile de conflict, de represiune penală, relații ce se nasc cu ocazia săvârșirii de infracțiuni și nu ține seama de rolul preventiv al dreptului penal, că realizarea normelor penale are loc prin respectarea de către marea majoritate a destinatarilor a obligațiilor instituite prin acestea. Ulterior, autorul menționat și-a reconsiderat punctul de vedere, în sensul opiniei majoritare².

4. Caracterele dreptului penal

Caracterele dreptului penal rezultă din specificul relațiilor de apărare socială care îi revin spre reglementare. În această privință nu există unanimitate, însă majoritatea autorilor³ reține ca trăsături specifice ale dreptului penal: autonomia, unitatea și caracterul de drept public.

Alți autori⁴ rețin pe lângă primul și ultimul caracter, cel subsidiar și selectiv al dreptului penal, având în vedere și opiniile exprimate în doctrina juridică străină.

4.1. Caracterul autonom al dreptului penal

Autonomia unei ramuri de drept se justifică printr-un obiect propriu de reglementare și a celorlalte criterii complementare⁵, cum ar fi un conținut propriu format din ansamblul normelor care constituie conduita în vederea apărării valorilor sociale, prin norme prohibitive sau prin norme onerative.

Unii autori⁶ au susținut că dreptul penal nu reglementează relații sociale proprii, ci sancționează numai încălcări grave ale relațiilor sociale reglementate de alte ramuri de drept și deci nu este o ramură de drept autonomă, fiind dependentă de alte ramuri de drept. Această opinie, care susține teza caracterului sancționator al dreptului penal, a fost criticată în literatura de specialitate⁷ întrucât neagă rolul activ, creator, al dreptului penal în disciplinarea relațiilor sociale⁸.

Unii autori francezi⁹ susțin că dreptul penal are un loc propriu printre diverse discipline juridice realizându-și funcția de apărare a ordinii publice, autonomia acestuia nefiind redusă în domeniul sancționator de existența altei ramuri de drept cum ar fi dreptul disciplinar, încât, în prezent autonomia dreptului penal este indiscutabilă.

În fine, s-a exprimat¹⁰ opinia că dreptul penal reprezintă o ramură de drept distinctă, a cărei autonomie poate fi analizată prin prisma a cel puțin trei elemente:

¹ I. Oancea, *Drept penal. Partea generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971, p. 15.

² I. Oancea, *Tratat de drept penal. Partea generală*, Editura All, București, 1994, p. 8.

³ C. Bulai, *op.cit.*, p. 10-14; C. Mitrache, în colab., *op.cit.* (2019), p. 28; M. Zolyneak, în colab., *op.cit.*, p. 10-14; V. Păvăleanu, *Drept penal general*, (2012), *op.cit.*, pp. 13-16.).

⁴ F. Streteanu, *op.cit.*, pp. 8 și 9.

⁵ N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Editura Actami, București 1996, p. 243.

⁶ G. Ștefani, *Quelques aspects de l'autonomie du droit penal*, Edition Dalloz, Paris, 1956, p. 295.

⁷ V. Dongoroz, *op.cit.* ediția 2000, p. 27.

⁸ C. Bulai, *op.cit.*, p. 11.

⁹ J. Pradel, *op.cit.*, 2016, p. 68.

¹⁰ F. Streteanu, *op.cit.*, vol. I, p. 13-16.

autonomia normativă, autonomia conceptuală și autonomia procedurală, aspecte care sunt prezentate pe larg.

4.2. Caracterul unitar al dreptului penal

Dreptul penal cuprinde două categorii de norme: unele generale, care reglementează instituțiile fundamentale, infracțiunea, răspunderea penală și sancțiunile de drept penal și altele speciale, cu sediul în codul penal, marea majoritate și legile speciale cu dispoziții penale, care reglementează diferite tipuri de infracțiuni, prevăzând și pedepsele corespunzătoare lor, sub aspectul naturii și duratei.

Potriviart. 362 C.pen. 1968, dispozițiile din partea generală a acestui cod se aplică și faptelor sancționate penal prin legi speciale, afară de cazul când legea dispune altfel, prevedere care a fost preluată de art. 511 C.pen. 2004, nu însă și de Codul penal 2009. Prin articolul 236 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Codului penal 2009 se prevede că, dispozițiile părții generale a Codului penal, precum și dispozițiile generale ale prezentei legi se aplică și faptelor sancționate prin legi speciale, în afară de cazul în care legea dispune altfel. Între cele două categorii de norme există o strânsă conexiune, în sensul că normele generale se aplică numai prin intermediul normelor speciale.

În raport de întinderea relațiilor sociale de apărare reglementate și numărul persoanelor cărora li se aplică dreptul penal se împarte în dreptul penal general, care se aplică tuturor faptelor și persoanelor și dreptul penal special, care se aplică unor anumite categorii de persoane (militari) sau au în vedere anumite domenii de activitate (vamal, silvic etc.) ori anumite situații excepționale (stare de război)¹.

În Franța și nu numai², în sensul dreptului penal special, apar părți specializate care-și proclamă autonomia, cum ar fi: dreptul penal al afacerilor, dreptul penal economic, dreptul penal al muncii etc., însă rămâne de văzut dacă această specializare va afecta sau nu caracterul unitar al dreptului penal.

Se conturează apoi un drept penal internațional care reglementează conflictele de autoritate (competența internațională, extrădarea, efectele internaționale ale hotărârilor de condamnare și conflictele de legi penale)³, iar unii autori⁴ s-au pronunțat în sensul autonomiei acestei ramuri de drept, care este în curs de formare. Există trei feluri de drept penal internațional și anume⁵: drept penal care interesează două state, drept penal internațional mondial și drept penal regional (drept penal european). Se preconizează formarea unui spațiu judiciar european și pe această cale să se realizeze o reglementare uniformă a unor infracțiuni prin care se prejudiciază bugetul european⁶.

¹ C. Bulai, *op.cit.*, p. 12.

² J. Pradel, *op.cit.*, 2016, p. 51.

³ *Ibidem*, p. 59.

⁴ H. Donnedieu de Vabres, *Principes modernes du droit pénal international*, Sirey, 1928.

⁵ J. Pradel, G. Corstens, G. Vermeulen, *Droit penal européen*, éd.3, Editura Dalloz, Paris, 2009, p. 2.

⁶ Mireille Delmas-Marty, *Corpus Juris portant dispositions pénales pour protection des intérêts financiers de L'Union européenne*, Editura Economica, Paris, 1997, p. 47-61; V. Păvăleanu, *Drept penal european*, Editura Lumen Iași, 2018, Spațiul judiciar european, RDP nr. 2, 2004, p. 44; V. Păvăleanu, *Cooperarea judiciară în materie penală în cadrul Uniunii Europene*, RDP nr. 3, 2009, p. 27.